

PROJEKTET FÖR UTVECKLANDE AV RÄDDNINGSVÄSENDET

Som huvuduppgift för projektet för utvecklande av räddningsväsendet har uppställts att förnya systemet med räddningsväsendet genom att överföra ansvaret för att ordna räddningsväsendet från de enskilda kommunerna till ett räddningsväsende på områdesbasis. Målet är dessutom att skapa förutsättningar för ett så effektivt och lönsamt övergripande system som möjligt för räddningsväsendet.

Projektet startade på hösten 2000 med utgångspunkt i de problem och utvecklingsbehov som påpekats av utredningsmannen Myllyniemi. Det uppställda målet ca 30 områden inom räddningsväsendet preciserades till 22 områden i det förslag som lämnades till regeringen för behandling. Statsrådet godkände förslaget 7.3.2002. Kommunerna hade att senast 31.12.2002 ingå avtal om att ordna samarbetet inom räddningsväsendet. Samarbetet bör påbörjas senast 1.1.2004.

Antalet delprojekt som hör till utvecklingsprojektet är inalles sex. Revisionen hänförde sig till de två första delprojekten dvs. bildandet av områdena och lagprojektet.

Den första huvudfrågan vid revisionen var, huruvida projektet för utvecklande av räddningsväsendet har framskridit i enlighet med de uppställda målsättningarna och inom ramen för den planerade tidtabellen. Det svar revisionen gett är med vissa reservationer jakande.

Inrikesministeriets räddningsavdelning har haft en betydelsefull roll i att föra projektet framåt. Från början av år 2002 har tyngdpunkten i bildandet av områdena planenligt övergått på områdena.

Planeringsarbetet och inrättandet av ledningssystemet hade underlättats, ifall den till projektet anknutna lagstiftningen hade beretts och trätt i kraft tidigare. Tidtabellen för genomförande av delprojekten borde ha gjorts upp så, att lagprojektet hade föregått de övriga delprojekten. Också förberedelserna borde ha påbörjats tidigare. Likaså borde

utbildningsreformen ha inletts tidigare i syfte att trygga rekryteringen av yrkeskunnig personal.

Det planeringsanslag som föreslogs av utredningsmannen budgeterades inte för ändamålet. I avsaknad av heltidsanställda planerare har planeringsarbetet tagit i synnerhet brandbefälets arbetstid i anspråk.

Det nätverktyg som har inrättats i syfte att främja de regionala förberedelserna och informationen om projektet har underlättat de regionala förberedelsernas framskridande och uppföljning.

Länsstyrelserna har upplevt att de så gott som helt har ställts utanför genomförandet. Länsstyrelsernas kunnande utnyttjades inte på planerat sätt vid projektets genomförande. Enligt länsstyrelserna har kommunerna även velat sköta uppgifterna utan direkt styrning från statsförvaltningens sida.

De mest kritiska utlåtandena om det utkast till områdesindelning som presenterades av den av inrikesministeriet tillsatta arbetsgruppen kom från Lapplands län. Kritik framfördes också i Österbotten och Nyland. En expertgrupp som tillsatts av inrikesministeriet gjorde på basis av utlåtandena ändringar i utkastet till områdesindelning. Utgående från detta arbete gjorde inrikesministeriet sitt förslag till områdesindelning.

I beslutet om områdesindelningen har till vissa delar avvikits från de ursprungliga kriterierna för områdesindelningen. De beräkningsgrunder som utgjorde kriterier för områdesindelningen var inte entydiga. Också de termer som användes som lönsamhetskriterier varierade, vilket gjorde det svårare att anställa jämförelser och fastställa kriteriernas användbarhet.

Enligt revisionen har de regionala synpunkterna och givna utlåtandena till centrala delar beaktats i de olika delprojekten. De har också haft en styrande effekt på processen vid genomförandet av projekten. På basis av revisionen kan dessutom konstateras, att delprojekten behärskats tämligen väl vad gäller organisering, beslutsfattande och information. Det två första delprojekten har framskridit i det närmaste enligt den planerade tidtabellen. Lagprojektet fortsätter alltså med beredningen av en lag om tekniska

krav på räddningsväsendets utrustningar och om produkters brandsäkerhet.

Den andra huvudfrågan vid revisionen var, hur väl man vid planeringen och påbörjandet av projektet för utvecklande av räddningsväsendet har lyckats undvika på det regionala planet framförda operativa och ekonomiska hot eller risker samt hurudan operativ och ekonomisk nytta som kan uppnås med reformen.

De som berett reformen i regionerna anser att de största riskerna med förnyelsen av räddningsväsendet är tillgången på kompetent personal, skillnaderna i avlöningssystemen samt driftsanslagens tillräcklighet.

Länsstyrelserna anser att de största riskerna med reformen är att nivån för befolkningsskydd och beredskap sjunker samt att de små kommunernas möjligheter till inflytande minskar och principen om kommunernas självstyre riskeras. Inom den regionala beredningen anses emellertid att risken i anslutning till dessa är liten.

Den regionala beredningen anser i större utsträckning än länsstyrelserna att den kostnadsstegring som drabbar kommunerna samt länsstyrelsernas oklara roll utgör ett hot.

Driftskostnaderna för kommunernas räddningsväsen ökar generellt av en urban bosättning och koncentration av industrin. Genom förening av urbana kommuner kan uppstå områden med högre kostnader än genomsnittet, emedan de genomsnittliga drifts- och nettokostnaderna per invånare i sådana kommuner redan nu är högre än för hela landet i genomsnitt.

Regionaliseringen kan också höja kostnaderna per invånare i små kommuner av landsbygdskaraktär. I kommunerna av landsbygdskaraktär är kostnaderna för räddningsväsendet lägre än hela landets medeltal, men i och med regionaliseringen orsakar de långa avstånden inom området säkerhetsrisker, varvid beredskapen inför dem kan höja kostnaderna per invånare.

De viktigaste förväntningarna vad gäller nyttan hänförs till förbättrad lönsamhet och personalen. Som ekonomiska nyttofaktorer betraktade den regionala beredningen en systematisk anskaffning av materiel samt nytta som kan uppnås med förnyad planering och uppföljning. Som fördelar i fråga om personalen sågs att personalens kunnande

ökas med hjälp av utbildning, rekrytering och specialisering samt att belastningen på personalen minskar.

Efter det att systemet kommit i gång i hela dess vidd borde med tillförlitliga mätningmetoder klarläggas hur lönsamheten har förverkligats. Också mätandet av de med reformen eftersträlvade kvalitativa förbättringarna kräver att mätverktygen utvecklas.

Den tredje huvudfrågan vid revisionen var, hur reformen av räddningsväsendet kommer att ändra på räddningsväsendets organisering, arbetsfördelning och finansieringsansvar mellan räddningsväsendets områden och staten. Statens satsning på räddningsväsendet år 2003 uppgår till över 40 miljoner euro, ca 10 % av de offentliga utgifterna för räddningsväsendet.

Enligt den regionala beredningen borde som ministeriets uppgiftsområde inom räddningsväsendet efter reformerna kvarstå styrning och lagberedning. Dessutom borde till statens roll höra att sörja för utbildningen. Som en hotbild sågs i regionerna att staten helt frånsäger sig kostnaderna för det regionala räddningsväsendet. Regionerna ansåg att det är synnerligen viktigt att statens finansieringsandel kvarstår.

Enligt den nya lagen och förordningen om räddningsväsendet kommer inrikesministeriets och länsstyrelsernas uppgifter i huvudsak att vara oförändrade. Arbetsfördelningen och de inbördes uppgifterna mellan länsstyrelserna och delegationen för räddningsväsendet har emellertid inte specificerats tillräckligt klart i den förnyade lagstiftningen.

Enligt länsstyrelsernas åsikt kommer länsstyrelsens roll som regional aktör och koordinator i undantagsförhållanden och speciella situationer att accentueras i framtiden. Den regionala beredningen ansåg att länsstyrelsernas roll är liten inom räddningsväsendet efter reformen. Efter reformen förefaller det finnas ett behov av att klargöra arbetsfördelningen mellan områdena och länsstyrelserna samt precisera resultatmålen i länsstyrelsernas resultatavtal och uppföljningen av dem.

Kostnaderna för kommunerna i området kommer att bestämmas närmast enligt den valda servicenivån samt principen om kostnadsfördelning, varför i detta skede inte exakt kan bedömas hur de ekonomiska målsättningarna förverk-

ligas och vilken effekt de har. Ordlandet av samarbetet orsakar för de regionala räddningsväsendena kostnader, som de enskilda kommunerna inte tidigare har haft. Reformen anses emellertid lösa många problem, som det hade varit ekonomiskt vanskligt för de enskilda kommunerna att hantera.